

לתולדות ישיבת תורת חיים בירושלים

50 שנה למשבר תרע"א, תרע"ב

— מאת —
ש. בער, ירושלים

אשר אין לחזור עליהן, הוא הכריז אז על יסוד ישיבת "תורת ירושלים" בבית מדרשו בשכונת "בתי ראנדי". המכתוב המתפרסם בזה כתב ר' חיים לר"מ ראנדי הנ"ל ובו מודה לו על שנטל חלק במעמט הישיבה, ומבקש ממנו שינהל את הישיבה — תוך תאום עם הר"מ הגר"י וינוגרד, וכן כותב הוא לו בענין הסדר עם הבעלי חובות, יחד עם הגר"ח חתום גם הגאון רבי יעקב זלמן ליבשיץ, סגנו של ר' חיים בנשיאות הישיבה, ובשולי המכתב הוסיף כמה שורות מנהל הלשכה בבריסק הרב משה גאטמאן. המכתב השני הוא כנגד הסכסוכים שהתנהלו בישיבה בירושלים, שלושים וחמשה רבנים ביניהם גדולי ישראל ברוסיה ובפולין הוציאו גילוי דעת שיסוד כלכלת הישיבה היה בעיקר ע"י הגאון ר' חיים סולובייצק "וכל מי שאין דעתו של הגאון מהרחה"ס שליט"א נוחה הימנו מאלה שהתערבו ושיתערבו בלתי רשות הגאון הנ"ל שי' ידיהם מסולקות בעניני הישיבה" ומבקשים הם מהגר"ח שלא יעזוב את תפקידו.

במכתב השלישי כותב הגאון רבי מאיר שמחה כהן זצ"ל מדווינסק ומביע את חרדתו מהתפטרות הגר"ח מעניני הישיבה ושזה גורם "לבטל תורת-חיים מירושלם". שני המכתבים האחרונים הודפסו בכרוז מיוחד ו"הופצו ברחבי הגולה".

הנני מוסר בזה את שלשת המכתבים לרשות הרבים, כי יש בהם חומר חשוב לתולדות הישיבה הנ"ל

החוקר הנכבד א.ר. מלאכי במאמרו החשוב "ר' זי"ם סאלאווייצק ומוסדות הישוב הישן בירושלים", (אור הנזרח חוברת לב-לג) פרסם מתוך ארכיון יו"א מכתב מהגאון ר' חיים זצ"ל לטובת "בית היתומים", המכתב הוא משנת תרע"א, השנה שבה פרצו משי-ברים בכמה ממוסדות ירושלים.

אכן, רבי חיים מבריסק היה אב ופטרונו למוסדות ירושלים, לא רק לשלשת המוסדות שהזכיר מלאכי (בית היתומים, ישיבות תורת חיים ואהל משה), אלא גם שאר המוסדות נהנו מעודדו ומעזרתו, ישיבת עץ-זי"ם פתחה שם משרד כפי שהזכיר הגאון ר' ישעי' וינוגרד ז"ל בהקדמת ספרו שערי זי"ו ח"א, וגם ישיבת מאה שערים נהלה שם משרד (תקופה מסוימת נהל את המשרד הרה"צ ר' יעקב חיים איזנשטיין זצ"ל — איש ירושלים).

חיבה מיוחדת נודעה מהגר"ח זצ"ל לישיבת תורת חיים. בארכיון לתולדות ירושלים בהיכל שלמה בירושלים, נמצא אוסף חשוב של מסמכים ו"כרוזים מתקופת משבר זו במוסדות הירושלמיים, ביחוד רב החומר על ישיבת תורת חיים, שסבלה ביותר גם ברוחניותה כתוצאה ממשבר זה.

כידוע קבל הגביר ר' מנחם מענדיל הכהן ז"ל את נהול הישיבה והשקיע מכספו להחזקתה, הגאון הר"מ ר' יצחק וינוגרד העביר את המפעל כולו לידי ר"מ ראנדי וכתב: "אנכי וידי מסור לקים מאת המפעל", אולם, אחרי זמן קצר הסתלק הלז מתפקידו עקב סיבות

הגדול המפורסם מ' ר' יצחק ווינאגראד שליט"א שהוא באמת יסוד הישיבה, הוא יצרה ויסדה וכננה בכל פרטי וביסוד כסף הכנסה שלה ודעתו נוכח רעת את הכל לקחת גם מכסף הנא על סילוק החובות שקדמו זה זמן מוויבה. אבל עכ"פ' הלא הכל באומדן דעת גדול שהמובן בזה כי עיקר הכסף הוא שייך לחלק אותם לאלה השוקדים בהישיבה והחלק הניתן לבע"ח הוא אך עפ"י דעת הגאון הגדול מהרי"צ ווינאגראד שליט"א שרק בכחו וע"י דעתו הוא שיוכל להשתנות מכסף הניתן בעד שוקדי התורה לסילוק החובות, וממילא שאך אליו הדבר מסור לסדר החלוקה בין הבע"ח ובין בני הישיבה כפי דעתו ולא עפ"י דעת אחר זולתו. ונוסיף עוד אומר כי כל עניני הישיבה דרושים להיות כמוסים ואין הרשות לגלותם לשום איש בעולם כ"א שמע"כ שי' יתראה תחילה את הגאון הגדול מ' ר' יצחק ווינאגראד שליט"א ויפתחו המכתבים ויקראום ויעשו סדר בכסף הבא בפרק הזה וכפי הכרעתם. עפ"י דעת הגאון הגדול מ' ר"צ שליט"א יגלו מה שיוכרע לגלות ולא יותר.

הקול נשמע כי מע"כ שי' מרבה מעשיו מאד וטורח הרבה לטובת ה' ישיבה הגדולה הזאת, ואשר השקיע גם כספו בזה וקראנו עליו טוב איש חונן ומלוא יכלכל דבריו במשפט, במשפט של תורה, וע"כ יראה מע"כ שי' שכל מעשיו יהיו מכוונים רק עפ"י דעת הגאון הגדול מ' ר' יצחק שליט"א שעל דעתו אנו סומכים יחד עם כל הנודבים והנותנים לזה ועפ"י דעת תורה רק דעתו שמכרעת את הכל ואז תהי' מצותו שלמה ושכרו

ויחסו של הגר"ח סולובייציק וצ"ל למוסדות התורה בירושלים.

חיים הלוי סאלאווייציק¹

בריסק — דליטא.

ברכה למע"כ הגביר הנכבד ונעלה,

מפורסם לתהלה מ' ר' מענדיל נ"י

ראנד וכ"ט למע"כ שי'

ועד המפקח על²

תורת חיים

בריסק דליטא.

אחרי הברכה למע"כ שי'

על לקחו חלק במעמס הנהגת ישיבת תורת חיים בירושלם עה"ק תוב"ב בעת מבוכתה הרבה, בהנוגע להרגיע את הבעלי חובות מהמית רוחם, הלא תודה רבה למע"כ שי' ע"ז, ויותר על תודתינו היא המצוה בעצמה זכות הרבים הגדול בשמירת יסודי הישיבה ומסתופפי' ושוקדי' שלא ימוטו ח"ו שכדאה היא המצוה הזאת להכריע את כל העולם לכף זכות, והיתה זאת למע"כ שיחי' למשמרת, ולזכות מז' כרת למצא חיים ואושר עולמים.

וכי אנחנו גבאי הישיבה זה שנים הרבה, אשר השקענו דעתנו ביסוד הכנסות הישיבה ואשר כל כסף ה' ישיבה שממדינתנו רו"פ וסיביר נת' יסד בימינו, וע"י הועד דבריסק הכסף מתקבץ ונשלח לעה"ק תוב"ב, וכל הנודבים ונותנים פונים אלינו בכל חפציהם ועניניהם בכל דרישותיהם בכל הנוגע מהם להישיבה ולזאת נת' כבוד להודיע חות דעתנו למע"כ שי' שגם היום הכסף מתקבץ בעד שוקדי התורה ולא בעד הבע"ח³, ואשר יוקח מזה חלק גדול בעד סילוק החובות הוא אך ורק למען מע"כ הרב הגאון

1) המכתב כתוב על שער-מכתבים חיים

הלוי סאלאווייציק/בריסק דליטא.

2) חותמת בנוסח זה.

3) הבעלי-חובות.

4. על-כל-פנים.

לות תושבי ירושלם ביסוד קבוע שלא תמוט.

וכי נתרבה הישוב כישובו של עולם והתבוננו כי נחוצים ת"ת וישיבות לגידול הילדים ובחורים יסדו ישיבה "עץ חיים" והת"ת שזה מפתח של גידול הבנים, וזה כמה שנים שנתיסדה עפ"י דעת גדולי הדור מאורי ישראל.

ולפי רבות העם שהאברכים ובחורים הרוצים לזכות בכתרה של תורה צריכין חיזוק ותמיכה מיוחדת לחייהם המצומצמים לטרף ב"ב שי שאם אין קמח אין תורה ובלא זה אי אפשר כלל שתשתלם שקידתם לאחר היותם לאנשים נתעורר ע"ז הגאון הגדול ר' יצחק ווינאגראד שליט"א ונסע לגדולי הדור ועפ"י דעתם יסדו וכן ישיבת "תורת חיים" שמטרתה היא להגיע לשוקדי התורה תמיכה נכונה למען שלא יושבת שקידת התורה מהמחזיקים בה, ונתן נפשו וחיו על זה עד שיסדה וכנה ממשי במסירת נפשו, ומעשיו הצליחו כי ישיבת תורת חיים האלימה מעשיה ערך כ"ה שנה, וגדלה וראמה וישבה בריבוי שוקדי ומסתופפי עד שנתברר שאלמלא כן שובת עסק התורה, ונוסדו עוד מוסדות לתכלית הזוה, וברם זכור הגאון ר' יצחק וינוגראד שליט"א לטוב בעדות על תמיכה מיוחדת ל"שוקדי התורה השוררת כעת בירושלם עה"ק תובב"א שהוא אך הוא יסדה וכנה בקרבן נפשו וחיוו התרבים ואלמלא הוא שובת שקידת התורה בעיר ה' שמה, וגם היקרים העוסקים בתורה כהיותם לאנשים בע"כ היו עוזבים אותה.

ויען כי ישיבת תורת חיים היא מקור נפתח להחזיק שקידת התורה

(2) תלמודי התורה.

כפול יאריך ימים ושנים בעיר קדש שינו חובב"א. בברכת מוקיריו

חיים הלוי סאלאווייציק
יעקב זלמן ליכשיץ
מקום החותם

פ"י הדברים הנל' בטח ידע מעכ"ה ש"ל להכיר את האמת עפ"י דת תורתנו הקדושה שלא לשנות חלילה אף כקוצו של יו"ד, ושלא ימתיק סוד עם שום אדם בעולם בעניני הישיבה הקדושה והחובות רק הגאון הגדול הר"מ ר' יצחק שליט"א כדבריו יעשה והי' מעכ"ה ש"ל וברוך בכל מכל כל, וממזכי הרבים יהא חלקו כנפש מוקירו ומברכו משה גאטמאן.

יום ד' ח"י סיון, העתר"א
הוספה בשוליים: מר"מ גאטמאן הנ"ל.
עוד על מעכ"ה ש"ל לדעת כי גם מעמדי אמעריקא וכו' נוסדו עפ"י מכתבים מפה.

דעת תורה קול רבותינו שבגולה
הגאונים שליט"א

ירושלים עיר קדשנו שנוסדה וכווננה יחידה בסדר הנהגתה שתושבי יסוד חיהם הוא עסק התורה והעבודה על חיים מצומצמים, חיים לחוצים מאז ומעולם עמלו הבונים מאורי הגולה בני ישראל לראות שעכ"פ יהי' היכולת ביד היראים ושלמים לבור להם דרך החיים, ושתתקים דרכם שקידת התורה והעבודה ולתכלית זו כוננו ויסדו קופת הרמבעה"ן לפרנס סתם גדרו ויסדו וקבעו תקנות קבועות והטילו חוב ומצוה על יושבי ח"ל להגדיל הכנסת רמבעה"ן יסוד כולל

(5) חותמת חיים הלוי / סאלאווייציק

בדיסק דליטא.

(6) מנהל משרד ישיבת תורת חיים בבריסק.

(1) רבי מאיר בעל"ה.

הזו להיות לעזר ולצוותא להגאון מהרחה"ס הנ"ל שי', וכל מי שאין דעתו של הגאון מהרחה"ס שליט"א נוחה הימנו מאלה שהתערבו ושית-ערבו בלתי רשות הגאון הנ"ל שי' ידיהם מסולקות מעניני הישיבה ומ-חויבים למסור כל ההנהגה והכספים והכח באישור מטעה"מ לידי האיש אשר הגאון הנ"ל שי' ימלא את ידו בזה.

והננו מפצירים בהגאון הנ"ל שלי-ט"א שלא יסלק את ידיו מהענין הנשגב הזה וילך בדרכו דרך הקודש אשר סלל עד כה, והננו מקוים כי כל שלומי אמוני ישראל בארצנו וב-ראשם כל גדולי התורה יסכימו לד-ברינו אלה והכל על מקומו יבא בשלום בעה"ק תוב"ב כעתירת וברכת בבשה"ח יום ד' ל"ו למב"י התרע"ב. נאם דוד פרידמאן חופ"ק קארלין " בן ציון (שטערנפעלד) חופ"ק בילסק

" חיים עוזר גראדזענסקי ווילנא
" מאיר אטלס חוב"ק שאוול
" שלמה זלמן סענדר כהנא שפי-
רא אב"ד ור"מ דק"ק קריניק
" אהרן זאב וואלף במוהר"י ווייל
חוב"ק קיעוו
" אברהם אהרן הכהן חוב"ק טוי-
ראגען
" יעקב מרדכי חוב"ק בילגורייא
" מאיר שווארץ חוב"ק שקלאב
" מנחם מענדיל חיים לנדא אב-
ד"ק זאוועצע
" שמחה הלוי סאלאווייציק חוב"ק
מאהליב
" ישראל חיים דייכעס החוב"ק
ליעדס, ענגלאנד
" רפאל שפירא מוואלאזין
" שמשון הכהן חוב"ק חיסאקי
" אלי' ברוך קאמאי אב"ד ור"מ

ושוקדי' בכלכלתם ומבצר מעוז לש-קידת התורה שלא נתרופף ולא תחרב ח"ו כנגה לאלה שמכבר הסתופפו בה ולא לה שיבאו ברבות הימים ואשר יבאו גם מכל המדינות מחו"ל אם אך ראויים הם לזכות בכתרה של תורה עפ"י תורתם ויראתם, היא קנין כל בני הגולה הנותנים כלכלתה כו-לה, והנה לדאבון לבנו רבתה ההו-צאה על ההכנסה של הישיבה הקדו-שה הנ"ל וברבות השנים השתרג וע-לה עול חוב גדול, וע"י זה רבתה המהומה בעה"ק תובב"א והתערבו ב-הנהגת הישיבה אנשים שאינם ראויים לזה, לזאת מצאנו לנחוץ לפרסם בר-בים כי הנהגת הישיבה מסורה עפ"י ד"ת רק להנותנים והמשפיעים פר-נסת הישיבה אשר רובם המה אחינו בארצנו, ואין רשות לאחינו תושבי עה"ק לעשות חדשות בהנהגת הישי-בה בלי רשות וידיעת המשפיעים והנודבים.

והנה הרב הגאון האמתי ר' חיים הלוי סאלאווייציק שליט"א הגאבד"ק בריסק הי' עד כה האב והפטרון להישיבה הקדושה הזאת זה ח"י שנה, ורק הודות למסירת נפשו על קדושת התורה באה הישיבה לכלל מצבה הרם, ממילא מובן אשר דעת כל הנותנים הוא אך ורק על דעתו, ובטח למען שיסולקו החובות כאשר נגמר לתת להם חלק רביעי מההכ-נסה המגיע לירושלם להישיבה תו"ח הנ"ל, יסדר הגאון מהרחה"ס שלי-ט"א הנ"ל כפי רוחב דעתו ותבונתו הן בהנהגת הישיבה בעה"ק תוב"ב הן בארצנו, ואם קשה עליו לשאת יחידי את הטורח הגדול הזה הן באפשרו לקרא לו לעזר עוד אחדים מגדולי התורה בארצנו אשר יקבלו בטח גם המה עליהם את הטורח

מושגה לעין אנוש כי יוציאה מכח אל הפועל וד' הי' בעזרו וגדלו מעשיו והצליחו באופן נפרץ מאד בהחזיקו ת"ח רבים זה עשרים וחמשה שנה והספיק צרכיהם די ויותר מדי עד כי לנסיבות שונות באה עד משבר ונתהוה בהם פרעות שונות, בכל זה אשקוט במכוני ולא אוציא דבר ולא אחזה דעתי. אולם שמעתי ותרגזו אזני כי מנסיבה זו רבה העזובה כי הגאון האב"ד דבריסק נ"י וכל עוזריו ירצו לעזוב משמרתם אשר הם המכונה בכל הכנסות בני הישיבה הק' וכל אנשי מדינתנו יודעים רק בריסק למטרה ובמחזה בהירה רואה אנכי כי זה הוא הריסת ענין גדול כמוה אבן פינה אבן הראשה לכל ישיבות עה"ק אשר כולם חקקו לעשות כמוה ולא יבטל חלילה העמל אשר עמלו הבונים שנים כבירים בלא הפוגה, על זה אומר בפה מלא כי הגורם לבטל המוסד מבריסק כי הגאון אב"ד דשמה שיחיי ומסעדי הנכבדים ב"שמותם לא יתעסקו בזה, הוא גורם לבטל תורת-חיים מישראל בעיר ד' שמה ומי שיודע כמה מעלת התורה והחזקת לומדי' בארץ הקדושה אשר אין תורה כתורת ארץ ישראל ויודע טוהר לבב הגאון מבריסק שי' ומסיי- עיו הנכבדים, אשר אין להם מטרה בלתי אל האמת, בטורח ועמל רב לא ישוער, יבין כמה נכונים דברים אלה ובטוח אני כל מי שיראת ד' בלבבו יסכים לזה אשר בפרוע המוסד מקומו מבריסק הוא בטול גמור לתורת- חיים וד' אלקים חיים יברך אותנו בכלל עמינו מלא חפנים.

באתי עה"ח יום מ"ב בעומר תער"ב לפ"ק.

מאיר שמחה כהן
חותם פ"ק דווינסק.
בעל "אור שמח"

בק"ק מיר

"מרדכי חוב"ק סלאנימא
יחזקאל ליבשיץ חוב"ק קאליש
"צבי יעקב אפינהיים חוב"ק
קעלעם
"שלמה הכהן אראנסאן חוב"ק
קיעב
"חיים יהודה גינצבורג חוב"ק
שעדליץ
"משה יהודא במוהרי"מ ז"ל רא-
בינאוויץ מו"צ בק"ק הוראדנא
"שלמה דוד כהנא מו"צ בוואר-
שא
"יוסף ליב בלאך אב"ד ור"מ
בק"ק טעלז
"ישראל ראפפארט רב דק"ק
טשארטקוב
"אליהו הלוי מפרווינא
"יצחק יעקב בהרש"ל ראבינא-
וויץ אב"ד ור"מ בפה פוניוועז
"ישכר בערוש אבד"ק בענדין
"יהודא ליב צירלסאהן אב"ד
קעשנב והגליל
"אליהו עקיבא ראבינאוויץ חו-
ב"ק פאלטאווא
"חיים פיין אבד"ק ראדזין
"אבא ליב חוב"ק וויטעבסק
"ישראל יהונתן חוב"ק איהומען
"נחום ווידענפעלד אבד"ק דאמ-
בראווע, גאליציען
"משה דוד הכהן גראדסקי מפ"ה
דווינסק
"מנחם מענדל חן חובק"ק גיעזין

מכתב ג'

ב"ה יום שהוכפל בו כי טוב לסדר
זאת עשו להם וחיו.

הנה כאשר בזכרוננו עת אשר הר"ם
ומנהל ישיבת "תורת חיים" הנ"ל
באה"ק בעיר הקדש ירושלים עת החל
רוח ד' לפעמו וחשב מחשבות וייעץ
עצה שיש בה דבר ד' אשר לא היתה